

ХРОНИКА

Међународни научни скуп: ДИНАСТИЈА ПЕТРОВИЋ-ЊЕГОШ, Подгорица, 29. октобар - 1. новембар 2002. године

У организацији Црногорске академије наука и умјетности и Универзитета Црне Горе, одржан је од 29. октобра до 1. новембра 2001. године, у Подгорици, међународни научни скуп *Династија Петровић-Његош*.

Први радни дан скупа одвијао се у свечаној сали Универзитета Црне Горе, а остали дани у Црногорској академији наука и умјетности. Скуп је отворио академик Миомир Дашић, предсједник Научног одбора за припрему скупа, а поздравне ријечи учесницима упутили су: предсједник Републике Црне Горе и предсједник Почасног одбора скупа господин Мило Ђукановић, предсједник ЦАНУ академик Драгутин Вукотић, ректор Универзитета проф. др Предраг Обрадовић и принц Никола Петровић, потомак лозе Петровића. Скуп су поздравили и представници италијанског удружења "Пријатељи Црне Горе" (*Amici del Montenegro*) из Рима господа Ермано Фалабела и др Анђело Ранцини, као и академик Владо Стругар. Отварању скупа, поред учесника, присуствовали су и чланови Почасног одбора скупа, дипломатски представници у Црној Гори, чланови Академије и професори Универзитета, као и други гости.

Ова велика историографска тема била је утврђена Програмом (Претпоставком) Одбора за историјске науке ЦАНУ, који су органи Академије усвојили као дугорочни програм научноистраживачког рада у домену историјске науке још 1983. године, а који обухвата обраду 28 тематских области из прошлости Црне Горе. Ово је био шести скуп (трећи међународног карактера) који се реализовао по том програму.

Овај научни скуп припреман је више од двије године, а његовој реализацији приступило се с увјерењем да се ради о једној од најзначајнијих тема из црногорске прошлости. Јер, династија Петровић-Његош, која је непрекидно владала 221 годину (1697-1918), по чему је била јединствена на Југоистоку Европе, била је утемељитељ црногорске државности и дала је најзначајније личности црногорске историје. Стога је била замисао да се научним сазнањима и непристрасним оцјенама, на основу сачуваних и нових докумената, као и провјерене научне литературе,

кроз мултидисциплинаран приступ, широј јавности прикаже објективна повијест о свему што су владике и владари Петровићи чинили, и урадили, да Црну Гору - сложену по етничком, културном и вјерском саставу - изграђују у грађанском смјеру, да њен историјски ход усмјере ка привредно и културно развијеној Европи. Иако тај започети историјски процес нијесу успјели да доврше, што је и разумљиво, јер се ради о процесу дугог трајања, њихова је велика заслуга што су својим дјеловањем и идејама показали којим путем треба водити и изграђивати Црну Гору било као самосталну државу било у оквиру неке шире државне заједнице.

Чињеница да се у 2001. години навршавају два значајна датума везана за династију Петровић-Његош - *150 година од смрти Пејтра II Пејровића Његоша* (31. октобар 1851) и *80 година од смрти краља Николе* (1. март 1921), актуелизовала је одржавање овог скупа. Овим династима, који свакако имају најистакнутија мјеста у лози Петровића, ЦАНУ је већ раније посветила два научна скупа.

Поводом 180-годишњице рођења Петра II Петровића Његоша, у организацији ЦАНУ и САНУ, одржан је у Београду, Цетињу и Подгорици (1993) научни скуп *Пејтар II Пејровић-Његош - личности, дјело и вријеме*, а реферати са тог скупа објављени су у истоименом зборнику (ЦАНУ и САНУ, 1995).

Такође о краљу Николи, његовој личности, дјелу и времену у Академији је одржан репрезентативан међународни научни скуп (1997), чији је резултат садржан у обимном двотомном зборнику радова *Краљ Никола - личности, дјело и вријеме I, II* (ЦАНУ, 1998).

Научни скуп *Династија Пејровић-Његош* припремао је Научни одбор састављен од чланова ЦАНУ и професора Универзитета Црне Горе, а његов предсједник био је академик Миомир Дашић.

С обзиром на велики историографски и културолошки значај теме скупа органи ЦАНУ су одлучили да се формира и Почасни одбор научног скупа, као репрезентативно тијело, чији предсједник је био предсједник Републике Црне Горе господин Мило Ђукановић, а чланови водеће личности највиших научних и културних институција у Црној Гори, вјерских заједница, представници Владе Републике Црне Горе, академици и универзитетски професори.

И Научни и Почасни одбор су учинили све што је било потребно да се скуп добро научно профилише и да буде реализован квалитетно и на одговарајућем научном нивоу.

За овај научни скуп било је пријављено 126 саопштења из земље и иностранства (Русија, Украјина, Грчка, Словенија, Њемачка), од чега 46 за тематски дио скупа посвећен Петру II Петровићу Његошу. На самом скупу иступило је 96 референата; 10 спријечених да учествује на скупу послало је своја саопштења која ће бити штампана у зборнику радова. У дискусији, која је повремено имала полемички карактер, па и призивак дневне политике, учествовало је преко 30 дискутаната. Расправе су биле, углавном, коректне.

Рад научног скупа одвијао се у оквиру осам пленарних сесија. Пет сесија (29. и 30. октобра, као и једна 1. новембра) било је посвећено

историографским и културолошким питањима и проблемима времена владавине династије Петровић-Његош и историји црногорске државности, док се у оквиру три сесије (31. октобра и 1. новембра) расправљало о значају књижевног и филозофског дјела Петра II Петровића Његоша и његовој рецепцији у страним књижевностима. Најбројнија су била саопштења из политичке историје, историје књижевности, права, просвјете и културе, а било је саопштења и из других научних и стручних дисциплина од значаја за сагледавање доприноса династије Петровић-Његош развоју црногорске државе и друштва.

Како у овом кратком приказу, с обзиром на њихов број, није могуће поменути сва саопштења, издвајамо само уводне реферате академика Миомира Дашића *Улога династије Петровић-Његош у сиварању, снажењу и територијалном обликовању црногорске државе*, проф. др Радомана Јовановића *Проглашење књажевине 1852 - промјена облика владавине Петровића*, академика Мијата Шуковића *Црногорска нововековна држава и њен развојни усјон до 1914. године - историјски најзначајнија тачковина у плодовима државотворног дјеловања династије Петровић-Његош*, проф. др Бранислава Ковачевића *Дојринос династије Петровић-Његош проучавању и тумачењу црногорске прошлости* и др Смиљане Ђуровић *У бици разумијевања историографије лозе Петровић-Његош је филозофија историје*, у којима су, из различитих углова, дати погледи на династију Петровић-Његош и њене династе. С посебном пажњом су пропраћена излагања проф. др Драгана Вукчевића на тему *Трагизам Петровића*, проф. др Слободана Томовића *Његош и Библија* и академика Светозара Кољевића *Нейроменљивост тачке гледишта у Горском вијеницу - критички несјоразуми и уметничке последице*, као и излагања мр Жељка Вујадиновића *О поријеклу, родослову и династичким обиљежјима владарске куће Петровић-Његош* и проф. др Шерба Растодера *Петровићи у егзилу - сумрак једне династије*.

На скупу су запаженог учешћа имали и научници из иностранства. Проф. др Јуриј Аншаков је говорио *о улози митрополија Петра I и Петра II Петровића Његоша у сиварању црногорске државе*, др Јелена Гускова *о односу династија Романових и Петровића као примјеру историјске сарадње на фону политичког прагматизма*, др Јанис Пападрианос *о Петру Петровићу II Његошу и Грчкој*, а др Фридрихледе Крале (која из објективних разлога није могла учествовати на скупу, али је послала своје саопштење) осврнула се на *сусрет саксонског краља Фридриха Аугуста II са Петром II Петровићем Његошем 1838. године у Црној Гори*. За жаљење је што, из објективних разлога, на скупу нијесу узели учешћа научници из Украјине и Словеније, чија су пријављена саопштења обећавала интересантан садржај.

Иако су били најављени, на скупу нијесу учествовали: проф. др Радослав Љушић, проф. др Божидар Шекуларац, др Марко Цамај, академик Чедомир Попов, академик Василије Крстић, проф. др Драгољуб Живојиновић, др Драган Суботић, др Здравко Делетић, др Момчило Пејовић, проф. др Божидар Милић, проф. др Рајко Вујичић, проф. др Томислав Бекић, чиме је, с обзиром на интересантност њихових пријављених

саопштења (*Државојворности српских династија; Владика Василије Пејровић; О албанско-црногорским односима у доба Пејровића; Књаз Никола у виђењу Светозара Милејића; Краљ Никола и бискуп Штиросмајер; Краљ Никола и савезничке владе у Првом свјетском рату 1914-1918; Политичка култура у Црној Гори у доба краља Николе I Пејровића; Пејровићи њисци историје Црне Горе; Црногорски сийендисии-благодјејанци на школовању у иностранству у доба династије Пејровић-Његош; Архиепископство у градињелстиво у доба династије Пејровић - 19. и 20. вијек; Проблем конјинуијетта у сакралном градињелстиво од Војислављевића до Пејровића; Његош и Њемци*), скуп ускраћен за још цјеловитије сагледавање основне теме.

Општи је утисак да је овај скуп, с обзиром на садржај поднијетих саопштења и расправу која је о њима вођена, успјешно реализован и да је испунио очекивања организатора. Најмасовнији по броју учесника, а уз то и најразноврснији по тематици, у историји дјеловања Академије и Универзитета, скуп је дао значајан допринос научном расвјетљавању династије Петровић-Његош и њене историјске улоге у цјелокупној прошлости Црне Горе. Велики број саопштених реферата потврда је, још увијек, великог научног интересовања за овакве теме. Јер, и поред богате историографије - домаће и стране - о периоду владавине Петровића и појединих њених династа, остало је још доста простора за научна истраживања и нове научне оцјене, како на основу новооткривених историјских извора тако и на основу старих, већ познатих.

На скупу су дошла до изражаја различита гледања на нашу историјску прошлост и улогу династије Петровић-Његош у тој прошлости. Нека од тих гледања била су на фону актуелних политичких догађања у Црној Гори. То је, можда, и разумљиво и очекивано, будући да се ради о теми која се односи на најсложенији и најдинамичнији период прошлости Црне Горе, а која се из садашње перспективе промишља и схвата и другачије него што је то до сада у науци утврђено. Сматрамо да су ти различити погледи на црногорску прошлост пожељни, наравно - уколико се темеље на новооткривеним историјским изворима, научној литератури и новим сазнањима.

Скуп је показао да се актуелна друштвена ситуација рефлектује у великој мјери и на стање у нашој историографији. Иако је жеља и замисао организатора била да на скупу буде више синтетичких саопштења, то је изостало. Такође је изостала обрада појединих тема, као што су односи династије Петровић и других европских династија, улога црногорског двора, допринос појединих династа привредном, научно-техничком и другом развоју и сл. Узроке томе треба тражити у чињеници да у Црној Гори не постоје научни кадрови који се баве историјском синтезом, већ углавном ужим, специјалистичким темама. Ова констатација може бити подстицај да се будуће генерације младих истраживача - наравно, уз озбиљнију бригу одговарајућих научних установа у Црној Гори - усмјеравају и упућују на такву врсту научноистраживачког рада. Јер, израда једне свеобухватне монографије о династији Петровић-Његош остаје дуг историјске науке.

Након скупа остаје утисак да сва питања и контраверзе везане за династију Петровић-Његош на њему нијесу разријешени и да ће они и убудуће заокупљати пажњу науке. То говори да се коначни суд о многим питањима прошлости не може дати, јер свака генерација има свој дуг и научни суд.

На крају, напомињемо да ће сва саопштења са скупа бити штампана у тротомном зборнику радова, који ускоро треба да се појави у издању ЦАНУ и Универзитета Црне Горе. Тиме ће радови са скупа бити препуштени суду научне, стручне и шире културне јавности.

У вријеме одржавања скупа одвијале су се и неке друге манифестације посвећене обиљежавању 150 година од смрти Петра II Петровића Његоша, а чији је организатор био Универзитет Црне Горе. У Дворцу Петровића, на Крушевцу, отворена је 28. октобра изложба *Његош и његово дјело у ликовним умјетносћима*, а у Црногорском народном позоришту 31. октобра, на дан Његошеве смрти, на Свечаној академији, изузетно надахнуту бесједу одржао је сада покојни академик Ново Вуковић.

Татјана ДАШИЋ- РАСПОПОВИЋ